

פרפראות

פאר

פרשת בשלח תשפ"ג

טעם לחימים

בחתונה ובבשלה

ע"ד השם

גבולך שלום

חלב חימים

פרפראות פאר

טעם לחיטים בחתונה ובשלח ע"ד השם גבולך שלום חלב חיטים אות א'

עמוד א' מפתח נושאים פרשת בשלח תשפ"ג

א, השם גבולך שלום חלב חיטים טעם לחיטים בבשלח ובחתונה
 ב, ויקח משה את עצמות יוסף מכוון לגם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה
 ג, עצמות יוסף עמו וההבדל בין עמו לאתו ביאור הג"ר יהושע לייב דיסקין
 ד, לפי שלא היה יכול יוסף למחות על כבוד אביו לפיכך ביזה עצמו
 ה, עשר שנים נתקצרו מחיי יוסף
 ו, ביאור העניין בספר בן יהודע
 ז, משה רבינו שהיה כהן איך נתעסק בעצמות יוסף ביאור הענין
 ח, י"ל דלפיכך עונש המחלל שבת נלמד ע"י מקושש משום שבגלל שמירת שבת נענשו בלקושש
 ט, המצרים נענשו במדה כנגד מדה באבן בקש בעופרת
 י, ברח העם ויהפך לבב מרמז לר"י שנים במצרים והשלמת השעבוד
 יא, המשל למביא דג מבאיש שאכל ולקה ושילם איתא במכילתא
 יב, הדרך שהעלה משה רבינו את עצמות יוסף מהנילוס ששקעוהו המצרים
 יג, סרח בת אשר ר"ת סב"אביאור בצחות יד, כשדוד כרה שיתין למה לא למד ממשה רבינו לענין מחיקת השם
 טו, קי"ס נעשה ע"י הקב"ה ולמה א"ל הרם מטך וגוי קושיית המהר"ל
 טז, יש לבאר למה היה ר' טרפון אומר כפתור ופרח ולא ירד בני עמכם
 יז, אז ישיר ותחיית המתים מן התורה מכוון להשמחה במעונו
 יח, השמחה במעונו בשמחת נישואין שאין השמחה שלימה
 יט, והמים להם חומה מבואר בצחות לקשה זיווגן כקריע"ס
 כ, איך יצאו בני ממצרים ע"י אמירה והרי עבד הנמכר לגוי צריך שטר
 כא, מעשה ידי טובעים הוא מלשון טבע אבל אתם אומרים שירה על נס

כב, המתיק הקב"ה מר במר רמז לתורה
 כג, מלחמה לה' בעמלק שדוחה למחר כל דבר שבקדושה
 כד, בקריעת ים סוף קיבלו בניי אהבת ה' או יראת ה'
 כה, ראתה שפחה על הים מרומז בכתוב ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים
 כו, כי בחר ה' בציון וגוי אוה למושב לו מכוון אל כי יד על כס י-ה
 כז, פה אשב כי אותיה מכוון אל איש ואשה זכו שכינה ביניהם
 כח, למה רפו ידיהם מדברי תורה

א, השם גבולך שלום חלב חיטים טעם לחיטים בבשלח ובחתונה

כתב בעוללות אפרים (מהכלי יקר, חלק ג' עמוד י' מאמר שע"ז) טעם שנוהגין לאכול חיטים בשבת שירה ובחתונות חתנים, דורשי רשומות אומרים בשלח פרעה "בשלח" ר"ת "בשבת שירה" לאכול "חטים"

והוא ע"ד שנאמר "השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך" (תהלים קמ"ז י"ד) כי בזמן ששילח פרעה את העם אז נעשה שלום בגבול בית ישראל, ואז זכו לחלב חטים, שהתורה נמשלה כו', כמ"ש בפסיקתא עם חלב כליות חטה אלו הלכות כו', ואמרו עוד הכל צריכין למריה דחיטיא כו',

וכן בזמן שהוא נושא אשה שהוא ניצול מראש פרעות אויב פנימי זה והוא שולח גירא בעינא דשטנא, וזהו בשלח פרעה את העם ואז גבולו שלום מן היצה"ר, ואז חלב חיטים התורנים ישביעוהו ע"ד שרוי בלא תורה כו',

וזהו שאמר קשה לזווגם כקריעת ים סוף, כי באמת קודם זיווג, זה האדם נרדף מראש פרעות אויב פנימי זה כמו רדיפת פרעה אחר ישראל והאדם אין לו מנוס מפניו, ומפני מי ים סוף, דהיינו היצר הרע שנמשל לנהר

במאכל ועמך במשתה משא"כ כשאינם שווים,
זע"ז לא שייך המלה עמו אלא אתו,

ותירץ כי התורה באה כאן לרמוז שבזה שאמר יוסף והעליתם את **עצמותי**, התכוון בזה על עצמו שיקחו אתם את **עצמותיו** ומזה יוכחו צדקתו שבעודו חי היה לבו נקי **מקנאה** ו**שנאה** נגדם, כאומרם ז"ל עה"כ (משלי י"ד ל') "**ורקב עצמות קנאה**", ודרשו חז"ל (שבת קנ"ב ע"ב) כל מי שיש לו **קנאה** בלבו **עצמותיו** מרקיבים כל שאין לו קנאה בלבו אין **עצמותיו** מרקיבים, וכאשר יסתכלו **בעצמותיו** וימצאום היה בלבו עליהם שום רגש של קנאה ותחרות,

גם משה רבנו סבל הרבה מאנשי דור המדבר עד שאמר האנכי הריתים עוד מעט וסקלונני, א"כ היה לו למשה לשנא אותם ולכעוס עליהם תולדת **הקנאה**, לכך מספרת התורה ויקה משה את עצמות יוסף **עמו**, ר"ל שלקח את עצמות יוסף להשתמש לו לדוגמה לכבוש את רגש כעסו וקנאתו על אחב"י,

וכמו יוסף בשעתו שהיה נקי משמץ של קנאה נגד אחיו למרות שהם שנאוהו ומררו את חייו, **ועצמותיו בארון נשאר שלמים וקיימים כנתינתן**

והלא ידוע דכאשר **אחים שונאים** זל"ז אז שנאתם גדולה יותר משנאת זרים זל"ז כדוגמת ברזל כשמכים אותו על ברזל שהוא מינו משמיע קולו יותר מכשמכים אותו על כסף או זהב שאינו מינו,

נמצא דמעצמותיו של יוסף שלקח משה עמו, למד לקח לעצמו להתנהג כמו יוסף עם אחיו להיות שווה עמו בלי רגש של **קנאה ושנאה** נגדם. עכ"ז הג"ר יהושע לייב דיסקין.

*****

ד, לפי שלא היה יכול יוסף למחות על כבוד אביו לפיכך ביזה עצמו

כתיב (שמות י"ג י"ט) "ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלקים אתכם והעליתם את **עצמתי** מזה אתכם",

איתא בגמרא (סוטה י"ג ע"ב), מפני מה נקרא יוסף **עצמות** בחייו, מפני שלא **מיחה** בכבוד אביו, דקאמרי ליה **עבדך אבינו**, ולא אמר להו ולא מידי, ע"כ,

כדאיתא למעלה מאמר שס"ח במאמר פגע ביה גינאי נהרא כו', ובזמן שהוא נושא אשה אז הים ראה ויננס, ונמצא שזיווג זה דומה ממש לקריעת ים סוף דהיינו ביטול היצה"ר שנמשל לנחל שוטרף, עכ"ל **הכלי יקר**

*****

ב, ויקח משה את עצמות יוסף מכוון לגם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה

איתא בגמרא שבת (דף קנב עמוד ב') **כתיב** (משלי י"ד ל') "ורקב עצמות קנאה" כל מי שיש לו קנאה בלבו, עצמותיו מרקיבים, כל שאין לו קנאה בלבו. אין עצמותיו מרקיבים.

כתיב (שמות י"ג י"ט) "ויקח משה את **עצמות יוסף** עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלקים אתכם והעליתם את **עצמותי** מזה אתכם",

כתיב (בראשית ל"ז י"א) "ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה, **ויקנאו בו אחיו ואביו** שמר את הדבר",

מבואר, שתחילת הירידה למצרים, היה ע"י **קנאה**, ובזה היה יוסף רוצה לומר לאחיו כי כל ימיו לא היתה בו **קנאה** הגורמת **לשנאה**, וההוכחה לכך, שאין **עצמותיו מרקיבין**, אלא והעליתם את **עצמותי**, לקיים מה שנאמר (קהלת פרק ט פסוק ו) גם שנאתם גם **קנאתם** כבר אבדה.

*****

ג, עצמות יוסף עמו וההבדל בין עמו לאתו ביאור הג"ר יהושע לייב דיסקין

שוב מצאתי בדומה למה שביארנו, (כתב העת **מוריה** שנה שמינית גליון א עמוד ס"ז ניסן תשל"ח)

בפרשת בשלח ביאר הרב ר' י.ל. דיסקין זצ"ל, לפני הקהל ענין **הקנאה**, בקשר עם פרשת השבוע, הנה הכתוב אומר ויקח משה את **עצמות יוסף עמו**,

והקשה, דהול"ל את עצמות יוסף **אתו**, וכמו שיוסף אמר לאחיו והעליתם את **עצמותי** מזה **אתכם**, כי **עמו** הכוונה כששניהם שווים זע"ז וכמו שדרשו חז"ל עה"פ כי טוב לו עמך עמך

מבואר, שלא היה יכול למחות בפני אחיו, והוא משום כבוד אביו,

פירש"י שנאמר והעליתם את עצמתי מזה אתכם", ועודנו חי.

ואם תאמר, שיכול היה לומר להם כי אין זה כבוד שבנים יקראו לאביהם **עבדך**, יבינו האחים כי אין כאן אלא ערמה מצידו, שהרי אינו מן המובן שהמצרי הזה בא ללמדם פרק בהלכות כיבוד אב, **אלא וודאי כונתו** שיאמרו שוב הרי אנו ואבינו משועבדים לכבוד מלכותו, ואז היה מבזה את אביו יותר, א"כ כיצד היה יכול למחות על כבוד אביו, ולמה יענש על כך,

כתב המהר"ל (חידושי אגדות למהר"ל סוטה דף יג עמוד ב), ונקרא **בחיי עצמות** כאלו היה מת מפני שלא מיחה.

כתב המהרש"א (חידושי אגדות מסכת סוטה דף יג עמוד ב' ד"ה מפני שלא מיחה בכבוד אביו), הכוונה בו, ג' שותפין באדם ומאביו נבראו עצמות **לכך נתבזה** שנקרא עצמות בחייו כאילו לא היה לו אלא חלק הבא מאביו דהיינו עצמות וק"ל,

*****

ה, למה נתקצרו עשר שנים מחיי יוסף

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק לט) עשרה פעמים אמרו אחי יוסף ליוסף **עבדך אבינו**, ושמע יוסף ושתק, ושתיקה כהודאה דמי, לפיכך נתקצרו מחייו י" שנים ע"כ.

וכתב הגאון רד"ל (שם אות יב) במקרא אין אלא חמשה פעמים, ופירש הזית רענן והידי משה, שמכיון שהיה ע"י מתורגמן ונכפל כל דיבור לשתיים, הו"ל עשרה פעמים, ע"כ,

איך היה יכול למחות בכבוד אביו

יש להבין, כיצד היה יוסף יכול למחות על כבוד אביו כשאמרו אחיו **עבדך אבינו**, אם תאמר שיאמר להם **הריני מוחה משום שאני מחוייב בכבוד אביו**, הרי כבר נעו אמות הסיפים מקול הקורא, איך לא הודיע יוסף לאביו בהיותו מלך כי הוא חי וקיים במצרים, ותירצו בשבעים פנים,

ואף אנו תירצנו, ע"ד אומרם ז"ל (שבת פ"ט ע"ב) ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו דכתיב (הושע י"א ד') "בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה", ע"כ, ואביו כשישמע שהוא חי בוודאי יאמר לו לעזוב מלכותו ולעלות ממצרים עם טמא,

וכאן היה חששו של יוסף הצדיק שכאשר יוותר על מלכותו, יצטרך אביו ח"ו לירד בשלשלאות של ברזל, לפיכך משום כבוד אביו לא הודיע לאביו שהוא חי במצרים, כדי שירד למצרים **בכבוד מלכים**, ולא בשלשלאות של ברזל.

ויותר קשה, אומרם ז"ל שנתבזה ע"י **שנקרא עצמות בחייו**, הרי אלו הם דברי עצמו שאמר והעליתם את עצמותי מזה אתכם, א"כ **התורה לא ביזתה אותו**, אלא הוא קרא לעצמו **עצמות**, והוא עצמו זה שביזה את עצמו, א"כ איך אמרו רבותינו ז"ל שנענש בכך שנתבזה ע"י שנקרא עצמות בחייו,

קושיא אחת מתרצת את השניה

לפיכך יש לפרש אומרם ז"ל, מפני מה נקרא יוסף **עצמות בחייו**, כלומר מפני מה רצה יוסף **לבזות את עצמו** ולקרוא לעצמו עצמות בחייו, מפני שבשעה ששמע את אחיו אומרים **עבדך אבינו**, היה רוצה למחות, אך לא היה יכול למחות כמו שביארנו, ובכדי לכפר על כך שלא מיחה על כבוד אביו, קיבל על עצמו בזיון וקרא לעצמו עצמות בחייו,

וזהו אומרם ז"ל מפני מה קרא יוסף לעצמו **עצמות בחייו** וביזה את עצמו, מפני ש"אז" לא **מיחה בכבוד אביו**, כשאמרו לו אחיו **עבדך אבינו**, ולא אמר להו ולא מידי, מפני שלא היה יכול.

*****

ו, ביאור העניין בספר בן יהודע

שוב מצאתי (הראני ר' א.א.ר.) **בספר בן יהודע** (סוטה דף יג/ב) מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו מפני שלא מיחה. **ענין מהרש"א ז"ל**, ועדיין הדבר אינו מובן, כי הוא אמר על עצמו עצמות בחייו שצוה והעליתם את עצמותי [בראשית נ' כ"ה], **ודוחק לומר** שאמר כן לבזות עצמו.

וני"ל בס"ד הענין לשבח, כיון דלא מיחה בכבוד אביו, אפשר שיבא אדם לחשוב מה שלא מיחה בשביל שלא היה נחשב בעיניו

ע"ד זה יש לבאר הקושיא איך נתעסק משה
בעצמות יוסף משום שהיה מת מצוה

דאיתא בגמרא (סוטה י"ג ע"א), **כתיב** (שמות י"ג י"ט), "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", תנו רבנן, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, **שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה**, והוא נתעסק במצות, שנאמר (משלי י"ח) **חכם לב יקח מצות**, ע"כ, **מבואר**, כי משה רבינו נקרא **חכם לב**,

יש לשאול, למה היו חז"ל להודיענן **שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה**, וכי מה כבוד יש בדבר זה,

אלא **צריך לומר**, דלפיכך אמרו חז"ל **שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה**, שלא יקשה איך נתעסק משה בעצמות יוסף כיוון שכהן היה, אלא, משום שכולן נתעסקו בכספם וזהבם של מצריים, א"כ היה יוסף בבחינת **מת מצוה**, שכהן צריך להתעסק בו,

*****

ח, י"ל דלפיכך עונש המחלל שבת
נלמד ע"י מקושש משום שבגלל
שמירת שבת נענשו בלקושש

כתיב (שמות ה' ז') "לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם, הם ילכו וקששו להם תבן",

בגלל שמירת שבת היה עונשם בלקושש

איתא במדרש (רבה שמות פרשה ה' פסקה י"ח), **תכבד העבודה על האנשים**, מלמד, שהיו בידם מגילות שהיו (מתאספים) ומשתעשעין בהם משבת לשבת, לומר שהקדוש ב"ה גואלן, לפי שהיו **נוחין** (נחים) בשבת, אמר להן פרעה, **תכבד העבודה על האנשים** ויעשו בה, ואל ישעו וגו', אל יהו **משתעשעין**, ואל יהו **נפישין** (נחים) **ביום השבת**, ע"כ,

מבואר, דבני ישראל נענשו מפרעה, על כך שהיו **משמרין את השבת**, והענישם בכך שהיו צריכין **לקושש** להם תבן,

עונשו של מחלל שבת נתברר ע"י מקושש

כתיב (במדבר ט"ו ל"ב), ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש **מקשש** עצים ביום השבת,

כבוד אביו, חס ושלוס, ובאמת זה אינו, דיקר בעיניו כבוד אביו עד מאד, ומה שלא מיחה כדי **שלא ירגישו השבטים שהוא יוסף**, ובפרט דהוה כמה דברים מוכיחין שהוא יוסף, דאם היה מוחה בהם שלא יאמרו עבדך היו מכירין, לכן כדי שלא יהיה נחשד מה שלא מיחה בשביל דאין נחשב בעיניו כבוד, לכך עשה לו יקר וכבוד גדול, שקרא **עצמות** על שם חלקו של אביו, להראות דכבוד אביו הוא יקר אצלו, שקרא עצמו על חלק אביו שהוא עצמות, **עכ"ד בן יהוידע**,

*****

ז, משה רבינו שהיה כהן איך
נתעסק בעצמות יוסף ביאור הענין

איתא בגמרא זבחים (דף קב עמוד א) יש אומרים: לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה, שנאמר: ומשה איש האלקים **בניו** יקראו על שבת הלוי, ואומר: משה ואהרן **בכהניו** ושמואל בקוראי שמו. ע"כ,

מבואר, כי משה רבינו כהן הוא,

וקשה, כיוון שהיה כהן, איך נתעסק בעצמות יוסף, וצריך לבאר כדלקמן,

איתא בגמרא (סנהדרין ל"ט ע"א) **אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו**, אלקיכם כהן הוא, דכתיב (שמות כ"ה ב') **"ויקחו לי תרומה"**, (ותרומה מקבל הכהן, א"כ), **כי קבריה למשה**, (כלומר, לאחר התעסקותו במת) במאי טביל, ע"כ,

כתבו התוספות, (סנהדרין ל"ט ע"א ד"ה במאי טביל), אותו המין ששאל, במה טביל הקב"ה לאחר שנטמא למשה רבינו, למה לא שאל **היאך נטמא**, הלא כהן הוא, וכהן אינו מיטמא למת,

כתבו התוספות, אין זה קשיא, משום שישראל נקראו **בנים למקום**, וכהן מיטמא לבנו, ע"כ דברי התוספות,

תירוץ המהרש"א לקושית התוספות

כתב המהרש"א (סנהדרין ל"ט א' ד"ה כי קברי למשה) **וי"ל**, דהיה סבר, דאיכא למימר דקבורת משה היה כעין **מת מצוה** כיון דלא ידע איש את קבורתו, **ומת מצוה מותר לכהן** וק"ל. **עכ"ל המהרש"א**,

איתא בגמרא, (שבת צ"ו ע"ב) תנו רבנן, **מקושש** זה צלפחד, וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש וגו',

איתא בתרגום יונתן, (במדבר ט"ו ל"ב), והוון בני ישראל שריין במדברא, (מצויים במדבר), גזירת שבתא אשתמודע להון, (חוקי השבת נודעו להם) **ברם קנסא דשבתא** לא אשתמודע להון, (אבל עונשו של שבת לא נודע להם),

קם גברא מדבית יוסף, אמר, איזיל ואתלוש קיסין ביומא דשבתא, (אלך ואתלוש קיסמים ביום השבת) ויחמוון יתי סהדיא, ויתנון למשה, (ויראו אותי עדים, ויספרו למשה), ומשה יתבע אולפן מן קדם ה', וידון יתי, (ומשה יבקש הוראה מאת ה' וידון אותי), ובכן, **אשתמודע קנסא לכל בית ישראל**, (ועל ידי כך יודע מהו העונש על חילול שבת לכל בניי),

מבואר, שעונשו של המחלל שבת נתברר ע"י מקושש,

י"ל משום שנענשו על שמירת שבת בלקושש, לפיכך עונשו של מחלל שבת נתברר ע"י מקושש,

רמז יש בכתוב עפ"י פירוש רש"י

כתיב (צפניה פרק ב פסוק א) "התקוששו וקושו הגוי לא נכסף"

פירש רש"י התקוששו - התלקטו והתאספו יחד, כמו לקושש קש (שמות ה), עכ"ל רש"י.

*****

ט, המצרים נענשו במדה כנגד מדה באבן בקש בעופרת

כתיב (שמות פרק טו פסוק ה) "תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו אבן",

כתב רש"י, כמו אבן - ובמקום אחר (פסוק ז) צללו **בעופרת**, ובמקום אחר (פסוק ז) יאכלמו **קקש**, הרשעים **קקש** הולכים ומטרפין עולין ויורדין, **בינונים כאבן**, והכשרים **בעופרת**, שנחו מיד,

איתא במכילתא (בשלח פרשת שירה סוף פרשה ה'), כמו אבן, במדה שאדם מודד בה מודדין לו, הן אמרו וראיתן על האבנים אף אתה עשית להם המים כאבנים והיו המים מכין אותם על מקום האבנים לכך נאמר כמו אבן.

ד"א כמו אבן, היא היתה מכה **בינונית**, הרשעים שבהן היו מטורפין **קקש**, הבינוניים **כאבן**, הפקחים שבהן צללו **בעופרת** במים אדירים. **עכ"ל המכילתא**,

מבואר במכילתא, במדה שאדם מודד, **אבן** כנגד וראיתם על **האבנים**, כלומר על מה שאמרו אם בן הוא וגו'

וכמו באבן יש לפרש גם בקש ועופרת מדה כנגד מדה

בקש ועופרת, גם יש לומר שנענשו במדה כנגד מדה,

בקש י"ל שנענשו בקש בגלל שגזרו בלקושש להם **קש**,

ועופרת י"ל שנענשו על שהכריחום לעבוד בשבת, **בעופרת** בגימטריא 776, זה יום השבת בגימטריא 775,

לפי"ז נענשו באבן בקש ובעופרת במדה כנגד מדה.

*****

י, ברח העם ויהפך לבב מרמוז לר"י שנים במצרים והשלמת השעבוד

כתיב (שמות י"ד ה'), "ויגוד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם",

בני ישראל היו במצרים מאתיים ועשר שנים, דבר זה מרמוז בכתוב, "ויגוד למלך מצרים, כי ברח העם, "ברח, בגימטריא **מאתיים ועשר**.

בעניין השלמת המאה ותשעים שנים, ישנם דעות שונות.

אחת הדעות אומרת, כי הגלויות שלאחר יציאת מצרים, הם המה היו לבני ישראל השלמת הק"ץ, **לארבע מאות שנה**,

הרמז בכתוב ויהפך לבב פרעה

וכך נרמז בפסוק, כאשר הופכים המילה **לבב**, הם אותיות **בבל**, המרמוז על הגלויות. וכך מרמוז בכתוב, כי אחר **שברח** העם, המרמוז **לר"י שנים**, כשתהפוך את המילה **לבב לבבל** המרמוז **לגלות**, וע"י הגלות יהיה השלמת ארבע מאות שנה. וזהו הרמז, **בר"ח** העם ויהפך **לב"ב**

מה שכתב הצ"ח בעניין השלמת ארבע מאות שנה

איתא בגמרא (פסחים דף קטז עמוד א) רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן **פסח מצה ומרור**

כתב הצ"ח, נראה לי לדקדק במה שאמר לא יצא ידי חובתו, ומה היה חסר באמרו סתם לא יצא וכמו שאמרו הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו לא יצא ומה כיון באמרו ידי חובתו

ונראה משום דנגזר על אבותינו עינוי ועבודה ארבע מאות שנה והם לא היו במצרים רק רד"ו שנה, אך בישוב הדבר נחלקו המדרשים יש מהם דורשים כי קושי השעבוד השלים ובזמנו יצאו, ויש שדרשו שעבור זה נתחדשו ארבע גליות שאנחנו עתה בגלות הרביעי וכל זה להשלים גלות מצרים, אך אז היה קושי השעבוד ועתה נהפוך הוא שאריכת הזמן משלים קושי השעבוד,

והנה יש להוכיח שקושי השעבוד במצרים הוא השלים, ובזמן האמיתי יצאנו, דהנה סדר הפסח מצה ואח"כ מרור, וכיון שמצה רומז לגאולה ומרור רומז לשעבוד היה להקדים מרור למצה, שהרי השעבוד קדים לגאולה, אבל באמת אדרבה המרור הוא הגאולה האמיתית שע"י שמררו חייהם נשלם הזמן, וזהו כוונת ר"ג כל שלא אמר שלשה דברים הללו דהיינו לפי סדר זה, לא יצא ידי חובתו דאיכא למימר שיצאו קודם זמן ועדיין אנו חייבין להשתעבד, אבל ע"י פירוש הטעמים שמצה הוא גאולה, ומרור הוא השעבוד, ואז קשיא למה מרור אחר מצה וצ"ל כנ"ל וא"כ בזמן יצאו והיתה גאולה אמיתית, עכ"ל הצ"ח

*****

יא, המשל למביא דג מבאיש שאכל ולקה ושילם איתא במכילתא

כתיב (שמות י"ד ה) "מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו",

איתא במכילתא (פרשת בשלח, הוצאת וגשל דף מ"ג ע"ב) בד"ה ויהפך לבב פרעה וגו'.

קושיית המכילתא

לשעבר (שמות י"ז), "ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש, שלח את האנשים",

ועכשיו (שמות י"ד ה), "ויהפך לבב פרעה ועבדיו, ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו".

ומתוך המכילתא

אמרו (עבדיו), אלו לקינו ולא שלחנו, כדאי הוא, או לא לקינו ושלחנו, ולא היו נוטלין ממונינו, כדאי הוא לנו, אלא, לקינו, שלחנו, ונטלו ממונינו,

המשל לדג המבאיש

משל למה הדבר דומה, לאחד שאמר לעבדו **צא והבא לי דג מן השוק**, יצא והביא לו דג מבאיש מן השוק, אמר לו, בגזירה, או תאכל הדג, או תלקה מאה מכות, או תתן לי מאה מנה, אמר לו,

הריני אוכל, התחיל לאכול לא הספיק לגמור, עד שאמר,

הריני לוקה, לקה ששים, לא הספיק לגמור עד שאמר

הריני נותן מאה מנה,

נמצא אוכל את הדג, ולוקה, ונותן מאה מנה,

כך נעשה למצרים, לקו, ושילחו, וניטל ממונם. עכ"ל המכילתא.

*****

יב, הדרך שהעלה משה רבינו את עצמות יוסף מהנילוס ששקעוהוהמצרים

איתא במכילתא (פרשת בשלח, הוצאת וגשל דף מ' ע"ב) **ומשה מהיכן היה יודע** היכן היה קבור יוסף, אמרו, **סרח בת אשר** נשתיירה מאותו הדור והיא הראתה למשה קבר יוסף, אמרה לו במקום הזה שמוהו, עשו לו מצרים ארון של מתכת ושקעוהו בתוך נילוס, **בא ועמד על נילוס**, **נטל צרור וזרק לתוכו**, וזעק ואמר יוסף יוסף הגיעה השבועה שנשבע הב"ה לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו, **תן כבוד לה' אלוקי ישראל**, **ואל תעכב את גאולתן**, ע"כ לשון המכילתא,

הקשה בעל מרכבת המשנה בפירושו על המכילתא (פרשת בשלח, הוצאת וגשל דף מ' ע"ב), למה לא למד ממשה רבינו שבשעה שבא להעלות את ארונו של יוסף, **זרק צרור עם שם המפורש למים**,

ותירץ בעל מרכבת נמשנה, דזה אינו מפורש, אלא דרש ודברי קבלה,

ועוד כתב, דשאני משה, שהיה קודם מתן תורה, ולמ"ד בני נח לא נצטוו אברכת השם, ק"ו על מחיקת השם, ע"כ הקיל משה במקום פיקוח נפש לישראל, וזה היה ספיקו של דוד, עכ"ל בעל מרכבת המשנה,

ביאור ע"ד הפרשת דרכים

גם יש לומר, כי ספיקו של דוד המלך היה בספיקו של הפרשת דרכים אם בני ישראל יצאו מכלל בני נח בזמן האבות או במתן תורה

ביאור ע"ד תן כבוד לה' אלוקי ישראל

גם יש לתרץ, עפ"י הא דאיתא במכילתא, והבאנו לעיל, **נטל צרור וזרק לתוכו**, וזעק ואמר יוסף יוסף הגיעה השבועה שנשבע ה' לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו, **תן כבוד לה' אלוקי ישראל ואל תעכב את גאולתן**,

כתב בספר החינוך (מצוה תל"ז) שלא למחות ספרי הקודש והשמות של הקדוש ברוך הוא, **שורש המצוה נגלה**, כי בגשת בני ישראל אל הקדש באימה ברתת בזיע, ע"כ,

מבואר, כי איסור מחיקת השם הוא כי בגשתם אל הקודש יש לגשת בפחד, וביותר לכבודו,

לפי זה יש לומר, מכיון שמדובר בכבוד לה' אלקי ישראל ובגאולת ישראל, לכן לא חשש משה רבינו ממחיקת השם,

וזה היה ספיקו של דוד המלך, שאפשר שרק כאשר מדובר בכבוד השי"ת, רק אז אין לחשוש למחיקת השם, אבל אין ללמוד מכך למקום אחר, ולפיכך ביקש דוד המלך שיתירו לו את ספיקו, ואמר מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא.

*****

טו, קי"ס נעשה ע"י הקב"ה ולמה א"ל הרם מטך וגו' קושיית המהר"ל

בגמרא סוטה (י"ג ע"א), מובא הענין, וליכא, **נטל צרור וזרק לתוכו**,

במדרש רבה (פרשת וזאת הברכה), מובא הענין, וליכא, **נטל צרור וזרק לתוכו**,

במדרש תנחומא (פרשת בשלח), כתב, נטל צרור, וכתב עליו עלה שור עלה שור,

בילקוט שמעוני (פרשת בשלח אות רכ"ז), כתב בשם הפסיקתא, **נטל צרור וכתב עליו שם המפורש, וזרקו**.

*****

יג, סרח בת אשר ר"ת סב"א ביאור בצחות

מבואר, כדאיתא במכילתא **סרח בת אשר** נשתיירה מאותו הדור והיא הראתה למשה קבר יוסף, כלומר, שהייתה לפני שירד יעקב למצרים, וחיתה ביציאת מצרים, הוי אומר שחייתה מאות בשנים, וזה היה כשכבר לא האריכו ימים כבימי מתושלח,

א"כ סרח בת אשר היא היתה סמל של אריכות ימים, וי"ל שאדם המתבגר נקרא בשם **סב"א** לרמז לברכו שיזכה לאריכות ימים כס'רח ב'ת אשר שהם ר"ת סב"א,

*****

יד, כשדוד כרה שיתין למה לא למד ממשה רבינו לענין מחיקת השם

קושיית בעל מרכבת המשנה

איתא בגמרא (סוכה דף נג עמוד א) בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא, אמר דוד, מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח, ליכא דקאמר ליה מידי,

אמר דוד, כל דידע למימר ואינו אומר, יחנק בגרונו. נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו, אמרה תורה, שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, לעשות שלום לכל העולם כולו, על אחת כמה וכמה. אמר ליה שרי. כתב שם אחספא, ושדי לתהומא, ע"כ,

ולפיכך היה צריך משה לדעת כל מעשה המנורה, והיה פועל כפי מה שהיה יכול, והקדוש ברוך הוא גומר על ידו. עכ"ל.

*****

טז, יש לבאר למה היה ר' טרפון אומר כפתור ופרח ולא ירד בני עמכם

איתא בגמרא (גיטין ט" ע"א) כשנאמרו דברים לפני ר' יוסי, קרא עליו המקרא הזה, (משלי כ"ד כ"ו) **"שפתים ישק משיב דברים נכוחים"**,

איתא במדרש (בראשית רבה פרשה צא סוף אות ט"ו) **כתיב** (בראשית מ"ב ל"ח) **"ויאמר לא ירד בני עמכם"**, רבי חנינא ורבי מרינוס תרויהוון אמרין בשם אבא נהוראי בשעה שהיה אדם אומר דבר מתוקן לפני ר' טרפון היה אומר, **"כפתור ופרח, ובשעה שהיה אומר דבר של בטלה היה אומר "לא ירד בני עמכם"**,

יש להבין, למה לא היה ר' טרפון אומר כדברי הפסוק **"שפתים ישק משיב דברים נכוחים"**, ולמה היה צריך לשנות ולומר **"כפתור ופרח"**,

יש לבאר, ע"ד **יסוד שיסוד המהר"ל** המובא לעיל, שאנו למידיים מהמנורה, **כי כל מעשה שפועל השם**, הכל צריך פועל למטה, והשם יתברך גומר על ידו, וגם כשהאדם עושה דבר מה, הוא צריך לידע כי אין זו עשייתו, אלא הקב"ה הוא זה שגומר על ידו,

וכן צריך לידע אדם שאומר דבר מתוקן, כי גם שנדמה לו שהוא אומר מעצמו דבר זה, אין זה כי אם שהקב"ה גומר על ידו ואינו שלו, כי כך יש ללמוד ממעשה המנורה שגם אם הפועל נעשה ע"י האדם, אבל הקב"ה הוא זה שעשה. **ולכן אמר ר' טרפון** על דבר מתוקן **"כפתור ופרח"**, לומר שיש ללמוד ממעשה המנורה,

ובצחות יש לבאר, **הא דאיתא במשנה**, (ברכות נ"ט ע"א) על הברקים הוא אומר **עושה מעשה בראשית**. על כל הברקה ורעיון שיש לאדם הוא צריך לומר שזה בא מעושה מעשה בראשית.

ביאור אומרו לא ירד בני עמכם

איתא במדרש (בראשית רבה פרשה צא מובא לעיל) ובשעה שהיה אומר דבר של בטלה היה אומר **"לא ירד בני עמכם"**,

הקשה המהר"ל כתיב (שמות י"ד ט"ז) **"ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו"**, הרי בקריעת ים סוף, הקדוש ברוך הוא זה שקרע את הים ולמה הוצרך משה לעשות פועל למטה,

ומבאר המהר"ל, (במדבר ח' ד') **כתיב** (שמות כ"ה ל"א), **"ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה וגו' כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו"**,

כתב רש"י (מתנחומא) **תיעשה המנורה, מאליה**, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב **תעשה**, ומדרש אגדה, ע"י הקב"ה נעשית מאליה. עכ"ל, **מבואר**, שלא נעשתה המנורה על ידי משה רבינו,

והקשה המהר"ל, מהפסוק (במדבר ח' ד') **"וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרח מקשה הוא, כמראה אשר הראה ה' את משה, כן עשה את המנורה"**. ולשון הכתוב מוכיח כי משה רבינו עצמו עשה את המנורה,

כתב המהר"ל ונראה לי, דודאי אי אפשר לומר שהיתה המנורה נעשית לגמרי מאליה, שהרי המנורה מצוה על ישראל לעשות, כדכתיב (שמות כ"ה ט"ו) **"את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו"**.

ועוד כתיב (פסוק ל"א) **ועשית מנורת זהב, שתראה מזה שהיתה המצוה על ישראל לעשות המנורה, ואין לומר כלל שיהיו ישראל חסרים מצוה אחת,**

אלא כך הפירוש, כי השליך הככר לאור, והיתה נעשה המנורה באש כשהיה משה מכה בפטיש עליה, ונעשה הכל. ואם לא היה יודע משה רבינו צורת המנורה, איך יעשה, אבל ידע באיזה מקום הגביעים והכפתורים והפרחים ושם היה מכה ונעשה מאליה וכו'.

וכך הוא כל מעשה שפועל השם, הכל צריך פועל למטה, והשם יתברך גומר על ידו.

שהרי **קריעת ים סוף**, שהקדוש ברוך הוא קרע את הים ואפילו הכי הוצרך משה לעשות פועל למטה, **כדכתיב** (שמות י"ד ט"ז) **"ואתה הרם ידך ובקעהו"**, שהשם יתברך גומר על ידי אדם, ודבר זה ברור.

נשואין ולא נתקנה בשום סעודת מצוה רק בנשואים, ואחד מן הגדולים רצה שיאמרו בעת סיום מסכת שהרי אין לך שמחה כשמחת התורה והורה כך, ונתבלבלה השמחה במקומות גדולות ותלה הדבר במה שרצה לחדש דבר שלא תקנוהו קדמונינו ז"ל [יש"ש ב"ק פ"ז סל"ז],

וני"ל הטעם דאדרבא לכן תקנוה בנשואין דכשנתבונן **אין בנשואין שמחה שלימה** דאלמלי היה האדם קיים לעולם כפי שרצה הקב"ה בתחילה, לא הוצרך לנשואין ולהעמיד זרע, ומפני שהאדם אינו קיים לעולם, מוכרח לישא ולהוליד כי סופו למות וישארו זרעו תחתיו,

ולכן אחד מן החכמים שבר זכוכית יקרה בחופת בנו, ויש שאמר וי לן דמיתנן וי לן דמיתנן (ברכות ל"א א), והכוונה כמ"ש, ולפיכך אנו אומרים **שהשמחה במעונו**, כלומר **שבעוה"ז ליכא שמחה שלימה**, ורק למעלה שמחה שלימה כמ"ש עוז וחדוה במקומו, **עכ"ד ערוך השולחן**,

מבואר, כי בקריאת ים סוף מצינו שאין השמחה בשלימות בעוה"ז עפ"י ביאור המהר"ל, כמו כן מצינו בשמחת נישואין שאין **השמחה בשלימות בעוה"ז**, ודבר זה הוא דבר קשה שאין השמחה שלימה,

ביאור קשה זיווגן כקריעת ים סוף

ולפי"ז מובן שהשווה קשה זיווגן כקריעת ים סוף. שבשניהם מצינו שאין השמחה שלימה בעוה"ז.

*****

יט, והמים להם חומה מבואר בצחות לקשה זיווגן כקריעי"ס

כתיב (שמות י"ד כ"ב), "ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם",

איתא בגמרא (סוטה ב' ע"א, סנהדרין כ"ב ע"א), אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן **קשה לזווגם כקריעת ים סוף**, רבים וטובים הם ההסברים שניתנו להשוואה שבין זיווגו של אדם לקריעת ים סוף,

אפשר לבאר בדרך צחות

יש לבאר מה שאמר ר' טרפון על שמועה של בטלה "לא ירד בני עמכם", הוא **בדרכו שלו**, שאמר "אקפח את בני" על הלכה של בטלה או הלכה מקופחת, מהב' פ.מ.ש.

כדאיתא בגמרא (שבת דף טז עמוד ב), אמר רבי טרפון, **אקפח את בני שזו הלכה מקופחת**, ששמע השומע וטעה, פירש רש"י אקפח את בני - מצער היה על תורה המשתכחת, ומקלל את עצמו. אקפח - אקברס, לשון חיתוך וקיצור ע"כ,

כתבו התוספות אקפח את בני, לשון שבועה הוא כלומר אקפח את בני אם אין זה דבר אמת שהלכה זו מקופחת,

שוב מצאתי במפרשי המדרש (בראשית רבה פרשה צא סוף אות ט') פירוש מהרז"ו ועץ יוסף, לפרש כניל בדרך אפשר.

*****

יז, אז ישיר ותחיית המתים מן התורה מכונן להשמחה במעונו

איתא בגמרא (סנהדרין צ"א ע"ב) תניא, אמר רבי מאיר, מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', שר לא נאמר, אלא ישיר - מכאן לתחיית המתים מן התורה.

ביאור המהר"ל למה רמז באז ישיר לתחית המתים

כתב המהר"ל (חידושי אגדות סנהדרין דף צא עמוד ב), **וז"ל**, ורמז דבר זה דוקא בשירה הזאת כי ראוי מצד השירה בפרט, שתהיה לעתיד לבא כמו שיתבאר בסמוך, **כי השירה היא** כאשר היה בעולם **שלימות** והיו נותנין שירה והודאה לש"י, וכל אדם שהוא משורר הוא בשלימות רק כאשר לבו בשמחה. ומתוך השמחה שהיא שלימות לאדם, בא האדם לידי שירה. **ומפני שאין עתה העולם בשלימות לכך אמר אז ישיר**, כי השירה שהיא בשלימות היא לעולם הבא שאז יהיה העולם בשלימות לא בעולם הזה, ולכך רמז בזה דבר זה במקום הזה אצל אז ישיר, **עכ"ל המהר"ל**,

יח, השמחה במעונו בשמחת נישואין שאין השמחה שלימה

כתב בערוך השולחן (אבן העזר סימן סב סעיף מ) לכך מזכירין שהשמחה במעונו, בעת שמחת

מצפה אתן, (מובא בילקוט מפרשים מגילה י"ד ע"א)

מים שעומדים **כחומה**, זהו דבר הנוגד את **טבע המים**,

*****

כא, מעשה ידי טובעים הוא מלשון טבע אבל אתם אומרים שירה על נס

איתא במדרש (ילקוט שמעוני שמות - פרק יד - רמז רלג) אמר רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב (שמות י"ד כ"ו) "ולא קרב זה אל זה כל הלילה", בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אמר להם הקב"ה **מעשה ידי טובעים בים, ואתם אומרים שירה, ע"כ,**

י"ל טובעים הוא מלשון טבע

אפשר לפרש, כידוע, כי אלו שאינם מאמינים ר"ל בהנהגתו הניסית של הקב"ה, רק אומרים שהכל נעשה בדרך **הטבע** ומנהגו של עולם,

אלו מכחישים גם **בנס קריעת י"ס**, ואומרים שהיה דבר **טבעי** שנקרע הים, ואינו בגדר נס,

בכך אפשר לומר הפירוש, מעשה ידי, שהם המצרים, "טובעים" בים, פירוש שאומרים שקריעת הים הוא **טבע**, (טובעים מלשון טבע), אבל, **ואתם**, בניי מאמינים בני מאמינים, **אומרים שירה**, פירוש, מכיון ואתם יודעים כי קריע"ס הוא נס, לפיכך אתם אומרים **שירה על הנס**. זהו **מעשה ידי טובעים בים, ואתם אומרים שירה**.

*****

כב, המתיק הקב"ה מר במר רמז לתורה

כתיב (שמות ט"ו כ"ה), "ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם, ויורהו ידוד עץ וישלך אל המים וימתקו המים",

איתא במדרש (תנחומא בשלח סימן י"ח) חכמים אומרים הרדופני עץ הוא, **ואין מר כמוהו**.

אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה, ראה כמה גדולים נסים של הקדוש ברוך הוא, בשר ודם **במתוק מרפא את המר**, אבל הקדוש ברוך הוא **במר מרפא את המר**,

שנאמר (ירמ" ל יז), "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה'", **במה שהוא מכה הוא מרפא**,

בזיווגו של אדם, מצינו דבר המנוגד לטבע, כי הטבע הוא שברצונו של אדם להיטיב לילדיו ובעיקר כאשר זכו לזיווג בזיווג הגון, ואז הורי החתן והורי הכלה, מבקשים ליעץ ולסייע לזוג הנישאים,

אך כל התערבות מצד הורי החתן והכלה הם פסולים לחלוטין, וזהו דבר הנוגד את טבעם של הורים, ולזה, הושו נישואין לקריעת ים סוף, שההורים משני הצדדים צריכים לעמוד כחומה של מים שהוא מנוגד לחוקי הטבע ואינם מתערבים בנעשה, ונותנים לילדיהם לעבור לבדם, כדכתיב, ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה, והמים להם **חומה מימינם ומשמאלם**, על אף שהדבר מנוגד לטבע.

*****

כ, איך יצאו בניי ממצרים ע"י אמירה והרי עבד הנמכר לגוי צריך שטר

איתא בגמרא (מגילה דף יד עמוד א) **רבא אמר** התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה כו'. ע"כ,

כתב המצפה איתן, משמע דביציאת מצרים אמרו הלל, לבד משירה שאמרו על הים, וכ"מ בברכות (דף נו) דקרי הלל המצרי.

וכ"מ בירושלמי, פ"ה דפסחים נתן כח בקולו של פרעה מהלך מ' יום ומה היה אומר קומו צאו מתוך עמי לשעבר הייתם **עבדי פרעה** מכאן ואילך אתם **עבדי ה'**, **באותה השעה** היו אומרים הללו-ה הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה.

וכ"מ במכילתא בשלח, דא"י שם גבי עשר שירות, ראשונה נאמרה במצרים שנאמר השיר יהיה לכם כליל התקדש חג שניה על הים.

והנה קשה ע"ז מדרבא גופיה דאמר בב"ק (דף קיג) דעבד **עברי הנמכר לנכרי גופו קנוי** וא"כ אכתי הוו עבדי פרעה ולא יצאו לחרות **באמירה** קומו צאו בעל פה, כיון דגופו קני, וצריך לשחררו ע"י שטר או מעשה, דהכי מוכח בקידושין.

אלא י"ל דש"ה דאמירת פרעה היתה שיהיו **עבדי ה' וק"ל דלגבוה הוי אמירה כמסירה**.

אמר הקדוש ברוך הוא למשה שיתן דבר מר בתוך דבר מר, למתוק בו, ע"כ,

מה בא ללמדנו שהמתיק הקב"ה מר במר

איתא בגמרא, (בבא קמא דף יז עמוד א) אין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיהו נ"ה א') "הוי כל צמא לכו למים"

כתיב (משלי כ"ז ז') "נפש שבעה תבוס נפת, ונפש רעבה כל מר מתוק", כתב רש"י, בדברי תורה דיבר הכתוב, דהמתאוה לה, אפי' דברים הבאים לו "במרירות וביגיעה", הם מתוקים לו,

מבואר, דבדברי תורה, גם מה שבא במרירות וביגיעה, נעשה מתוק, כמאמר הכתוב (תהילים פרק קי"ט ק"ג) "מה נמלצו לחכי אמרתך מדבש לפי, ופירש רש"י, נמלצו, נמתקו,

לפי זה יש לבאר, דלפיכך אמר הקב"ה למשה להמתיק המים המרים במר, ללמד יצא, כי המים שהם דברי תורה, הם ממתקים גם מה שבא על ידי מרירות,

*****

כג, מלחמה לה' בעמלק שדוחה למחר כל דבר שבקדושה

כתיב (שמות י"ז ט') "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר",

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה כ"א פסקה ו'), אין ועתה אלא תשובה שנאמר (דברים ז) "ועתה ישראל מה ה' אלוקידך" וגו'

איתא במשנה (אבות פרק ב') ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה,

הלחם בעמלק מחר, שדוחה למחר

דרכו של היצה"ר הוא, לומר בכל דבר שבקדושה, מה שהנך יכול לדחות למחר, למה לעשותו היום,

ודרך האיש הישראלי להיות "ועתה ישראל" ואל תאמר לכשאפנה"

וע"ז בא משה אל יהושע ואמר, שיש להלחם בעמלק של מחר, כלומר באותו עמלק שדוחה כל דבר למחר, וזהו, וצא הלחם בעמלק, מחר.

*****

כד, בקריעת ים סוף קיבלו בני"י אהבת ה' או יראת ה'

בבקעך ים סוף עמך ראו, היד הגדולה וייראו, (שיר היחוד ליום השבת, אז ביום השביעי נחת).

מבואר, שבקרי"ס קיבלו יראה, כמ"ש וייראו,

וקשה מהא דאמרינן בתפילת ערבית המעביר בניו בין גזרי ים סוף, את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע. וראו בניו גבורתו. שבחו והודו לשמו,

מבואר, דשבחו והודו לשמו הוא מתוך אהבה, א"כ מה קיבלו ישראל כשראו קריעת ים סוף אהבה או יראה,

ויש ליישב, דאהבה היא כידוע דרגה גבוהה יותר מיראה, לפיכך, עמך, שהם פשוטי העם, שהם בדרגה הנמוכה שעדיין אין להם די יראה, הם קיבלו יראה. כמ"ש עמך דייקא, וזהו, "עמך ראו וייראו",

אבל בניו, שהם בדרגה הגבוהה יותר, שבודאי יש להם כבר יראה, הם קבלו אהבה, כמ"ש, וראו בניו דייקא, גבורתו, והם שבחו והודו לשמו.

מבואר, כי בקרי"ס היה מי שקיבל יראה, והיה מי שקיבל אהבה, ולא קשה מידי.

*****

כה, ראתה שפחה על הים מרומי בכתוב ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים

כתיב (ישעיה י"א ט'), "כי מלאה הארץ דעה את ידוד כמים לים מכסים",

איתא במכילתא (פרשת שירה פ' ג') ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכל שאר הנביאים,

בקריעת ים סוף היה גילוי שכינה הגדול ביותר, וכשרצה הנביא ישעיה לומר כי מלאה הארץ דעה את ידוד, פירוש שיהיה גילוי שכינה הגדול ביותר וכולם יידעו את ה', השווה זאת לקריעת ים סוף שאז היה גילוי שכינה הגדול ביותר כדלעיל,

כמים לים מכסים היה בקריעי"ס

אות י' באיש ואות ה' באישה, וזהו, כי בחר ה' בציון אוה למושב לו", "זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אות-יה,

דורות ישרים מבורכים הם ראשי תיבות מי"ד

גם יש להוסיף, כשמברכים לבניין עדי עד זו ברכה לזמן ארוך, אבל דורות ישרים מבורכים, הבקשה שיהיה מיד, ואכן דורות ישרים מבורכים, ראשי תיבות מי"ד,

*****

בח, למה רפו ידיהם מדברי תורה

איתא בגמרא (בכורות ה' ע"ב) כתיב (שמות י"ז ח') "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידיים" אמר ר' חנינא שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא (בבית המדרש הגדול) מאי לשון רפידיים, ואמר לי רפידיים שמה, כתנאי (מחלוקת תנאים), רבי אליעזר אומר רפידיים שמה, ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה, ע"כ,

בפירוש עיון יעקב על עין יעקב, הקשה בלשון הגמרא, שאמרו מה לשון רפידיים, אמר לו רפידיים שמה, כתנאי, ר' אליעזר אומר רפידיים שמה, ר"י אומר שרפו ידיהם מד"ת וכו'

הדבר תמוה, במה פליגי, באמרם כתנאי, דודאי כ"ע מודו שכך שם העיר, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, אלא שניתן להדרש, אי"כ במאי פליגי

ומתרץ, ונ"ל בדרך הפשוט, דקושית המקשן הוא, מה לשון רפידיים, דמאי אתי לאשמעינן הפסוק שמלחמת עמלק נעשה ברפידיים, מה נ"מ,

וקאמר ר"א, רפידיים שמה, כלומר שמה של העיר גרם, שישראל רפו ידיהם מד"ת, ולכן בא עמלק,

ור' יהושע ס"ל, דשם העיר לא היה נקרא כן מתחלה אלא ע"ש המאורע שאירע לישראל נקרא כך, וק"ל, ע"כ לשון העיון יעקב.

יש להביא ראיה לר' יהושע מפרשתנו

יש להביא ראיה לר' יהושע מפרשתנו ששם המקום נקרא על שם המאורע שהיה לבני ישראל, כתיב (שמות פרק טו פסוק כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה.

וזה היה בקריעת ים סוף שהיה הים מגולה ואח"כ נתכסה, וזהו פירוש הפסוק כי יגיעו לדרגה של ומלאה הארץ דעה את ה' כמו שהיה בזמן שהמים לים מכסים. שזהו קריעת ים סוף.

*****

כו, כי בחר ה' בציון וגו' אוה למושב לו מכוון אל כי יד על כס י-ה

כתיב (שמות י"ז ט"ז), "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר"י

כתב רש"י, ומהו כס, ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, (משום שחסרים האות א' מכסא ואות ו-ה מהשם),

כתיב (תהלים פרק קלב פסוק יג) "כי בחר ה' בציון א-ו-ה למושב לו", כתב המהרש"א (מנחות דף פז עמוד א) ואותיות או"ה רמז לזה שיהיה הכסא שלם והשם י-ה-ו-ה שלם וק"ל,

ביאור זה נמצא ב:

סידור התפילה לרוקח בפירושי (יהי כבוד),

רבינו בחיי, (שמות פרק יז פסוק טז),

אבודרהם (פרק הקדיש ופירושו),

כלי יקר (בראשית פרק לח),

מהרש"א (מנחות דף פז עמוד א)

מראית העין (מסכת זבחים דף קיט עמוד א),

דרשות ר"י אבן שועיב (פרשת ואתה תצוה),

כלי יקר (בראשית פרק לח)

ובעוד ספרים רבים, ומובא בשם הגר"א.

*****

כו, פה אשב כי אותיה מכוון אל איש ואשה זכו שכינה ביניהם

יש לכונן הכתוב (תהלים פרק קלב פסוק יג – יד) "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו", "זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אותיה,

יש לומר, דלפיכך מברכים דורות ישרים מבורכים ולבניין עדי עד, ע"ד הכתוב, מנוחתי זה השידוך ובניין הבית, כפי שנתבאר ע"ד הר"ן (שבת י"ב ע"א) ושיהיה עדי עד ע"ד הכתוב, מנוחתי עדי עד,

ביאור כי אותיה הם אות י-ה

עוד יש לומר, בהמשך הכתוב בחר ה' לישב פה כי אות י-ה, כלומר, זכו שכינה ביניהם,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com